

Agnieszka Szewczuk

Business interruption : ewolucja kompleksowego programu ubezpieczeniowego dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw

Ekonomiczne Problemy Usług nr 50, 521-528

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AGNIESZKA SZEWCZUK

Uniwersytet Szczeciński

BUSINESS INTERRUPTION – EWOLUCJA KOMPLEKSOWEGO PROGRAMU UBEZPIECZENIOWEGO DLA SEKTORA MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Wstęp

Konieczność ciągłego doskonalenia oferty ubezpieczeniowej dedykowanej małym i średnim przedsiębiorstwom w Polsce, wynika przede wszystkim ze zróżnicowanej struktury branżowej tego sektora. Opracowanie odpowiedniego programu ubezpieczeniowego, uwzględniającego rodzaj prowadzonej działalności, świadomość ubezpieczeniową oraz skłonność do minimalizacji płaconej składki, wymaga więc dokładnej analizy zagrożeń, wskazywanych przez przedsiębiorców z poszczególnych branż.

Potencjał ubezpieczeniowy sektora MŚP

W Polsce funkcjonuje ponad 3,5 mln małych i średnich przedsiębiorstw, które prowadzą aktywną działalność gospodarczą, co stanowi 99% wszystkich przedsiębiorstw i zapewnia około 8,2 mln miejsc pracy. Biorąc pod uwagę strukturę branżową, według danych GUS największa liczba MŚP zajmuje się handlem hurtowym i detalicznym. Dalsze miejsca zajmują przedsiębiorstwa reprezentujące branżę przemysłową i przetwórczą, a także firmy budowlane i transportowe¹.

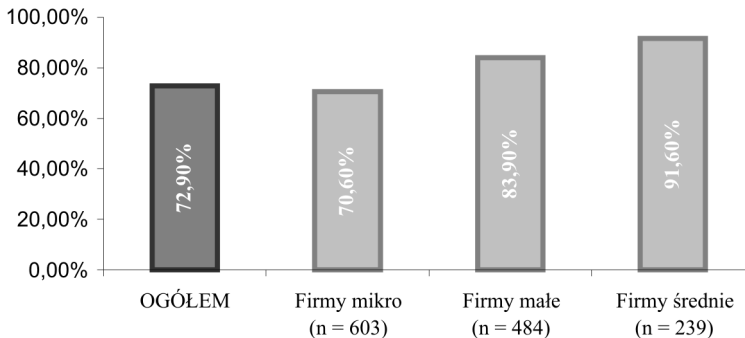
Z kolei wartość rynku MŚP, mierzona przypisem składki ubezpieczeniowej wynosi około 1,5 mld zł². Pomimo tak dobrego wyniku w stosunku do lat po-

¹ D. Andruszkiewicz, *MIS pod ochroną*, w: *Risk fokus, oblicza ryzyka nr 5*, red. Z. Żyra, Ergo Hestia, Sopot 2008, s. 9.

² M. Dygas, *Pakiety dla małych i średnich*, Gazeta Bankowa 2007, nr 999, s. 4.

przednich, nadal ponad 27% przedsiębiorstw w Polsce przyznaje się, że nadal nie korzysta z ubezpieczeń. Sytuację prezentuje wykres 1.

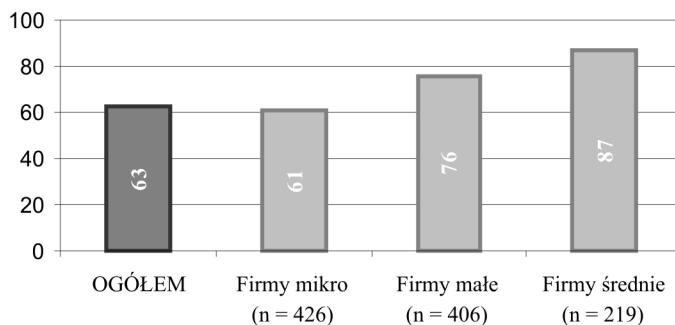
Wykres 1. Zakres korzystania z usług ubezpieczeniowych przez MŚP w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Finanse MŚP 2008, Rynek usług ubezpieczeniowych, Qualifact.*

Jak widać, aby zaistnieć na tak niekonwencjonalnym rynku, zasadniczo pozbawionym świadomości ryzyka związanego z prowadzoną działalnością, ubezpieczyciele zmuszeni byli do opracowania niezwykle elastycznego programu ubezpieczeniowego z optymalnym zakresem ubezpieczenia, odpowiadającego większości zagrożeń wskazywanych przez przedsiębiorców z poszczególnych branż. W efekcie powstały ubezpieczenia oraz pakiety ubezpieczeniowe (patrz wykres 2.) dedykowane dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw i charakteryzujące się m.in. kompleksową ochroną ubezpieczeniową dopasowaną do indywidualnych potrzeb klienta, atrakcyjną ceną i systemem zniżek, uproszczoną procedurą, a także wspólną datą odnowienia wszystkich ubezpieczeń. Stworzono je na podstawie wystandaryzowanych rozwiązań, wypracowanych i przyjętych przy ubezpieczeniach dużych podmiotów gospodarczych (również w zakresie procesu likwidacji szkód), w tym związanych z oceną ryzyka ubezpieczeniowego.

Wykres 2. Korzystanie z ubezpieczeń pakietowych w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Finanse MŚP 2008, *Rynek usług ubezpieczeniowych, Qualifact*.

Polisa business interruption w pakiecie ubezpieczeniowym

Konstrukcja, na której opierają się pakiety ubezpieczeniowe (uśrednione rozwiązania oraz minimalne progi oceny ryzyka) nierzadko powoduje niedoszacowanie poziomu ryzyka dla przedstawicieli branż uważanych przez towarzystwa ubezpieczeniowe za szczególnie niebezpieczne. W związku z tym, część ubezpieczycieli poszerzyła ofertę pakietową dedykowaną sektorowi MŚP, o nowe rozwiązanie – ubezpieczenie business interruption (BI)

Polisa business interruption nie funkcjonuje samodzielnie, lecz jako uzupełnienie polis bazowych zazwyczaj występujących w postaci ubezpieczenia od ognia i innych żywiołów, w oparciu o wariant pokrycia FLEXA i EC lub all risks. Głównym przedmiotem ubezpieczenia jest utrata zysku zabezpieczająca osiągnięcie planowanego wyniku finansowego wskutek wystąpienia przerwy lub zakłócenia w działalności przedsiębiorstwa, będącego następstwem szkody w mieniu. Co więcej, ubezpieczenie business interruption może obejmować swym zakresem straty wynikające z ponoszenia stałych oraz dodatkowych kosztów przeznaczonych na kontynuowanie działalności³. Istotną kwestią, mającą zasadnicze znaczenie w kontekście zapewnienia adekwatności ochrony ubezpieczeniowej przy ubezpieczeniu BI, jest ustalenie optymalnego okresu odszko-

³ J. Sawicki, *Ubezpieczenie business interruption (BI) jako zabezpieczenie przyszłych dochodów przedsiębiorstwa*, w: *Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania nr 7*, red. E. Urbańczyk, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008, s. 38.

dowawczego. Długość okresu odszkodowawczego nie musi być równa długości roku obrotowego. Okres odszkodowawczy może być dłuższy (osiemnastomiesięczny) lub krótszy (trzymiesięczny), charakterystyczny dla polis oferowanych sektorowi MŚP⁴.

Standardowo, warunkiem zawarcia umowy ubezpieczenia BI jest dostarczenie złożonej dokumentacji finansowo-księgowej firmy oraz wypełnienie pisemnego wniosku, często zawierającego niejednoznaczne i niezrozumiałe zapisy. Z kolei wykup polisy business interruption w ramach tzw. pakietów niesie za sobą nieco inne rozwiązania. Po pierwsze, mamy do czynienia z uproszczoną wersją BI, w postaci dodatkowej klauzuli, którą klient może nabyć wykupując uprzednio pakiet podstawowy. Co prawda i w tym przypadku zachodzi konieczność sporządzenia wniosku ubezpieczeniowego, lecz przedsiębiorca nie jest zobligowany do przedstawienia szczegółowej dokumentacji firmy. Po drugie, wykupując pakiet z ochroną ubezpieczeniową rozszerzoną o BI, przedsiębiorstwo otrzymuje kompleksowe zabezpieczenie przed ryzykiem.

Analizując ogólne warunki ubezpieczenia wybranych zakładów ubezpieczeń, można wysnuć wniosek, iż przeważająca część towarzystw ubezpieczeniowych, w ramach polisy business interruption, ubezpiecza wyłącznie dodatkowe koszty działalności, takie jak:

- koszty związane z koniecznością czasowego użytkowania obcych pomieszczeń, maszyn lub urządzeń;
- koszty przeniesienia lub transportu maszyn, surowców, towarów itp. do nowych pomieszczeń;
- dodatkowe koszty pracy (godzinny nadliczbowe i dodatki za pracę w nocy);
- koszty poinformowania klientów i kooperantów o zmianach w prowadzonej działalności gospodarczej.

Tylko w niektórych przypadkach przedmiot ubezpieczenia stanowią koszty stałe (np. koszty wynagrodzeń pracowników, koszty dzierżawy, wynajmu budynków lub lokali). Co ciekawsze, standardowe ubezpieczenie BI, którego przedmiotem jest utrata zysku, w pakietach dla MŚP proponuje jedynie dwóch ubezpieczycieli (Allianz oraz Concordia).

⁴ M. Bulik, *Ubezpieczenie business interruption jako element skutecznej ochrony działalności przedsiębiorstwa*, w: *Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 991*, red. K. Jajuga, W. Ronka-Chmielowiec, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Oskara Langego we Wrocławiu, Wrocław 2003, s. 70.

Maksymalna suma ubezpieczenia jest zróżnicowana i oscyluje w przedziale od 5 tys. do 5 mln zł. Godna uwagi jest kwestia maksymalnego okresu odszkodowawczego, ustalana w większości przypadków z niekorzyścią dla przedsiębiorstwa. Charakterystyczny dla pakietów trzy czy nawet sześciomiesięczny okres odszkodowawczy rodzi bowiem realne zagrożenie, że w razie zajścia poważnej szkody w mieniu, może okazać się on zbyt krótki i przedsiębiorstwo będzie musiało ponieść tę część strat, jaka powstanie po upływie uzgodnionego okresu.

Dla podsumowania, w tabeli 1 zaprezentowano charakterystykę polisy business interruption w ofercie pakietowej wybranych towarzystw ubezpieczeniowych.

Tabela 1. Ubezpieczenie business interruption w pakietach dla MŚP

Pakiet ubezpieczeniowy	Przedmiot ubezpieczenia BI	Maks. suma ubezpieczenia	Maks. okres odszkodowawczy
Allianz Business Plus	utrata zysku	5 000 000	12 miesięcy
Compensa Firma	stałe koszty	10%–30% sumy ubezpieczenia	3 miesiące
Concordia Firma	dodatkowe koszty	100 000	6 miesięcy
Concordia Profit	utrata zysku	b.d. w OWU	b.d. w OWU
Generali Presto	koszty stałe oraz prywatne dochody	b.d. w OWU	b.d. w OWU
Hestia Biznes	dodatkowe koszty	100 000	3 miesiące
Inter Risk	stałe koszty	250 000	6 miesięcy
PZU Doradca	stałe, dodatkowe koszty	150 000	3 miesiące
PZU Partner	dodatkowe koszty	5000	3 miesiące
Signal Iduna	dodatkowe koszty	b.d. w OWU	6 miesięcy
Uniqa	dodatkowe koszty	50 000–60 000	3 miesiące
Warta Ekstrabiznes	dodatkowe koszty	10 000–100 000	6 miesięcy

Źródło: opracowanie własne.

Uproszczona procedura wyliczenia sumy ubezpieczenia business interruption dla małych i średnich przedsiębiorstw

Odpowiednie dostosowanie ubezpieczenia business interruption do potrzeb małego i średniego biznesu, wiązało się z koniecznością opracowania uproszczonej kalkulacji zysku brutto, sumy ubezpieczenia i taryfikacji. Przykładowo, w Niemczech początkowo praktykowano metodę wyliczenia sumy ubezpieczenia jedynie, w oparciu o księgę rachunkową za ostatni rok, w której można było znaleźć wielkość obrotu⁵. Sytuację prezentuje poniższy rysunek.

$$\begin{array}{l}
 \text{Obrót netto} \\
 - \text{koszty zużytych materiałów} \\
 \quad \text{i surowców} \\
 - \text{inne koszty zależne od obrotu} \\
 = \text{zysk brutto za ostatni rok} \\
 + \text{planowany wzrost obrotu w rok} \\
 \quad \text{bieżącym i przyszłym} \\
 = \text{suma ubezpieczenia BI}
 \end{array}$$

Rys. 1. Uproszczony schemat wyliczenia sumy ubezpieczenia BI

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Z. Jęksa, *Ubezpieczenia majątku i zysku firmy*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2000, s. 200.

W miarę rosnącego zainteresowania przedsiębiorców wokół BI, niektóre towarzystwa ubezpieczeniowe poczyniły dalej idące uproszczenia. Przeprowadzając szereg badań i analiz, stwierdzono, że wysokość odszkodowania wypłacanego małym podmiotom gospodarczym z tytułu business interruption z reguły nie przekracza łącznej sumy ubezpieczenia mienia ruchomego, budynków, budowli lub nakładów inwestycyjnych. Dlatego też przyjęto zasadę, że w przypadku małych i średnich przedsiębiorstw sumę ubezpieczenia ruchomości można automatycznie traktować jako sumę ubezpieczenia BI. Schematyczne podejście zastosowano również w stosunku do taryfikacji. W zasadzie nie stosuje się żadnych osobnych taryf. Stawka opracowana dla ubezpieczenia mienia ruchomego podwyższona o 50% lub 100%, stanowi zazwyczaj stawkę ubezpieczenia business interruption⁶.

⁵ Z. Jęksa, *Ubezpieczenie business interruption nie tylko dla dużych*, Asekuracja & Re 1998, s. 40.

⁶ Z. Jęksa, *Ubezpieczenia majątku i zysku firmy*, Wydawnictwo Poltext, Warszawa 2000, s. 200.

Rozwój ubezpieczenia business interruption w Polsce

Obecnie na polskim rynku oprócz klasycznych klauzul CBI (*Contingency Business Interruption*), coraz większe uznanie zarówno wśród dużych, jak i małych przedsiębiorców zyskują techniczne odmiany ubezpieczenia business interruption, będące uzupełnieniem umów ubezpieczenia maszyn od awarii i uszkodzeń (ubezpieczenie *Machinery Loss of Profit*), a także przeznaczone dla branży IT ubezpieczenie EELop (*Electronic Equipment Loss of Profit*), które obejmuje stratę finansową powstałą na skutek szkody materialnej w sprzęcie elektronicznym. Równie ciekawym rozwiązaniem, tym razem dla branży budowlanej, okazało się wprowadzenie ubezpieczenia ALoP (*Advanced Loss of Profit*) pokrywającego straty lub zwiększone koszty działalności inwestora, wynikające z opóźnień w oddaniu inwestycji do użytku⁷.

Wzrastające potrzeby zabezpieczenia systemów informatycznych zmotywowały ubezpieczycieli do opracowania polisy, gwarantującej rekompensatę z tytułu utraty przychodów spowodowanej naruszeniem bezpieczeństwa sieci, wirusa komputerowego, nieuprawnionego użycia komputera lub usługi sieciowej. Produkty tego typu mają szczególne znaczenie wszędzie tam, gdzie prowadzenie działalności jest uzależnione od prawidłowo działających mechanizmów informatycznych.

Kolejnym nieszablonowym rozszerzeniem business interruption stawiającym pierwsze kroki na polskim rynku ubezpieczeniowym są umowy obejmujące swym zakresem ochronę utraty zysku wskutek wstrzymania dostaw surowców m.in. gazu i ropy naftowej w wyniku decyzji politycznych władz innego państwa. Znaczne uzależnienie Polski od partnerów zagranicznych oraz wpływ polityki na decyzje podejmowane w tym sektorze gospodarki powoduje że „ryzyko polityczne” wchodzi na listę realnych zagrożeń, dotyczących „solidarnie” zarówno duże, jak i małe przedsiębiorstwa⁸.

Na rynku europejskim z powodzeniem funkcjonują odmiany ubezpieczenia BI o dość niecodziennym przeznaczeniu. Mowa tu o ubezpieczeniu rekompensującym farmerom stratę dochodów w wyniku przymusowego uboju bydła zarażonego tzw. chorobą wściekłych krów. Strach przed BSE, wywołał swego czasu w Niemczech boom na tego typu ubezpieczenia.

⁷ G. Galej, *Contingent business interruption and other special covers*, Swiss Reinsurance Company, Zurich 2002, s. 36.

⁸ G. Koślak, *Transfer ryzyka utraty zysku*, w: *Risk fokus, oblicza ryzyka nr 4*, red. Z. Żyra, Ergo Hestia, Sopot 2007, s. 21.

Przedstawiając unikalne formy ochrony ubezpieczeniowej, warto przyjrzeć się pracom kluczowych korporacji ubezpieczeniowych nad skonstruowaniem ubezpieczenia dla wszystkich segmentów rynku, w oparciu o derywaty pogodowe. Już teraz, ten rodzaj ubezpieczenia cieszy się coraz większym zainteresowaniem w branży turystyczno-hotelarskiej, w której ubezpieczenie obejmuje nieosiągnięcie założonych dochodów spowodowanych zmniejszoną ilością turystów ze względu na złą pogodę.

Podsumowując, mogłoby się wydawać, iż mnogość nietypowych rozwiązań proponowanych przez ubezpieczycieli oznacza „koniec” dla tradycyjnej formy business interruption. Nic bardziej mylnego. Część z omówionych form ochrony jest stosowana tylko na niewielką skalę, natomiast wdrożenie pozostałych wymaga jeszcze zdobycia odpowiedniego *know-how*.

BUSINESS INTERRUPTION – EVOLUTION OF COMPREHENSIVE INSURANCE SCHEME FOR SMALL AND MEDIUM SIZED ENTERPRISES

Summary

The article presents the concept of a business interruption insurance for small and medium sized enterprises. The first part of the paper focus on SME sector essence, its characteristic and meaning in polish economy. Additionally, national and foreign insurance companies which offer the business interruption policy have been taken into analysis. The last part brings up the opportunities of expansion this kind of protection in business activity. It also gives the practical example which shows the importance of business interruption insurance in SME risk management.

Translated by Agnieszka Szewczuk